

CELLESYSTEMET.

Jeg meddelte ifjor nogle oplysninger om det af mig styrede cellefængsel i det lønlige håb, at mine kolleger i de nordiske lande vilde følge mit eksempel og bruge vort Tidsskrift til at bære frem, hvad erfaring har lært enhver af dem fra den besynderlige fængselsverden, hvori vi nu en gang ere stillede. Jeg syntes, det måtte være så godt at høre en kollegas udtalelser om dit og dat, jeg er selv så villig til at lytte efter erfarne mænds tale, og jeg vil så nødig tro, at det lykkes nogen ubetinget på egen hånd at træffe det rette, medens han, hvor begavet og vel skikket for sin gerning han end kan være, efter min mening ialfald måtte kunne få sine egne ideer styrkede ved at prøve en kollegas. Men jeg har forgæves ventet. Jeg er imidlertid begavet med en egen sort tålmodighed (gid mine læsere også måtte være det), og idet jeg holder af vort Tidsskrift og mener, at vi alle som en trænge til at følge med, hvad der sker udenfor vor egen lille ringmur, griber jeg atter min pen for at fortælle om mit eget fængsel og for derved at give et bidrag til den rette forståelse af cellesystemet.

Hertil er jeg så meget mere opfordret, som det vel nu ikke varer meget længe, før vor fængsels-reform også når vort cellefængsel. Dettets endelige skæbne skal altså snart afgøres, og derfor er det af vigtighed, at det gøres så gennemsigtigt

som muligt. Såvidt jeg ved er man i fængselskontoret stemt for at bygge en 4de fængselsfløj, som skulde indtage mandlige forbrydere fra det hele land i alderen mellem 15 og 18 år, medens man nu efter den gældende lov ikke kan indtage nogen før efter det fyldte 18de. Dette tillæg af fængslerum er naturligvis af indgribende vigtighed, idet det vel må siges, at jo yngre fangen er, desto interessantere er han. Der vil i den nye fløj antagelig blive tale om natceller og fælles arbejdsrum. Den skulde desforuden afgive plads for den eftersukkede fængselskirke, fælles for fangerne fra alle 4 fløje, og nyt skolelokale.

Jeg har ved mange lejligheder udtalt den sætning, at gentagen cellestraf, ialfald flere gange gentagen, er skadelig for fangen. Jeg er ikke bange for lang cellestraf (indtil 4 år) for den første gang til strafarbejde dømte, når der blot sørges for, at fangen får tilstrækkelig adgang til frisk luft. Vore ordinære cellevinduer kunne lukkes for lidet op, og det nuværende antal af 12 vinduer til at slaa helt op er for lidet. Jeg har i henhold hertil ytret den mening, at en recidivist, når han har fyldt sit 25 år, bør kunne overføres fra cellefængslet til en fællesanstalt. Aldergrænsen beror på et skøn, jeg formener, at den her bør sættes som af mig foreslået. Reglen kunde også gøres op på en anden måde. Man kunde sige, at så og så mange (f. ex. 4) års cellestraf er det meste, som kan lægges på en fange, hvad enten han skal udstå den på en gang eller i portioner. Det ensomme livs repetition er sløvende og kan virke oprivende. For et heftigt gemyt kan det stille sig som en grusomhed, for det sløve gemyt bliver cellelivet til vane, men samtidig til slappelse og udhuling. Vi have haft fanger, som i det hele have siddet her i over 10 år, og jeg har ligesom kunnet se, hvorledes den indre livskraft er dunstet bort fra dem, medens deres legemer vegeterede.

30 års alderen er nu ydergrænsen for obligatorisk cellestraf. Jeg tror, den kan sættes lige indtil 50 år, ja måske endnu længere. Men samtidig tror jeg, at man vel skal under-

søge hvert individ, før man undergiver det cellestraf, navnlig, når den er på lang tid. I vort fængsel bliver man mere og mere forsigtig i denne henseende. Man tager nødig en fange igen, når han under et tidligere celleliv har vist sig suspekt, ikke alene, når han har vist tilbøjelighed til at angribes på sindet, men også, når han har været heftig og usundt vakt i åndelig henseende, når han har vist sig mørk og indesluttet i en påfaldende grad, mistænkelig, urolig, nervøs, søvnløs osv. osv. Vi ere meget bange for at lade en fange herfra flytte over til fællesanstalt, da hvert eneste tag i en cellefange, som glipper, slapper disciplinen og øger modet hos de trodsige, dårlige fanger, som for hver en pris hellere ville være i fællesanstalter, ialfald således som de tidligere have været indrettede hos os. Det sidste års strengere regimente i fællesanstalterne vil komme til at virke beroligende på cellefængslet. At afvise en fange, fordi han ikke antages at have de for en cellefange nødvendige egenskaber, bør ikke anses for nogen haupt- und staats-affaire. Adgangen til at gøre det bør være let, men hvert tilfælde må naturligvis kontrolleres og begrundes.

Ved et cellefængsel er det et hovedspørgsmål: hvorledes forholder det sig med isolationen? Er den fuldstændig gennemført eller er den kun delvis gennemført og da på hvilken måde? Isolationens eller cellens hensigt er at hindre den moralske smitte i at brede sig ud. Man tænkte sig i begyndelsen, at de fire mure, hvormed man omgav hver fange, skulde være nok til at holde den ene fange borte fra den anden. Derfor isolerede man også fangen omhyggeligt, når han forlod cellen, man satte maske for hans ansigt eller man førte ham solo ud af cellen uden at han stødte sammen med de andre fanger. Man så imidlertid snart, at isolationen ikke er givet ved selve apparatet, at der findes mange meddelelsesmidler for dem, som ere adskilte selv ved tykke mure, og som ønske at komme i berørelse med hverandre. Man gik da på enkelte steder et skridt videre og ræsonnerede som så: det er umuligt at isolere fangerne komplet, lad os derfor tage masken

bort og ikke være så nøje med, at de se hverandre eller endogså tale med hverandre, når vi blot kontrolere dem og sørge for, at der ikke føres uanstændig tale. Og så gik man videre og videre og slappede på den ene tøjle efter den anden. Man glemte imidlertid her, at den strenge isolation, således som den oprindeligt var tænkt gennemført, virkelig var en skærpelse i strafarbejdet og at den derfor blev forbundet med en afkortelse i straffetiden. Man tog en væsentlig del af cellesystemets bråd bort, men lod al den komfort, som er uadskillelig fra cellen, blive tilbage, uden at man samtidig tænkte på at afskaffe straffetidens reduktion eller formindske den noget. Heraf kom slappelse ind i systemet. Straffen blev slap for den fange, som trængte til alvorlig tugt og selvprøvelse, og den blev mindre frugtbar og mindre human for den gode fange, som uden at være forbryderisk anlagt ved letsindighed eller vel også ved ulykkelige og stærke omstændigheder var ført ind på den vej, som leder til fængslet. Man tænkte også som så: Isolationen virker skadeligt på fangens sind, lad os derfor mindske den. Lad os kun holde fangerne fra hverandre, men lad os ikke gøre nogen historie af, at de se hverandre. Der ligger ingen hjælp i, at man skjuler den ene fange for den anden. — Jeg for min del lægger stor bræt på, at den ene fange skjules for den anden, idet jeg aldrig har set noget godt resultat af et fangebekendtskab, men mangfoldige slette resultater af de forhold, som sluttes indenfor fængslets mure. Og jeg mener, at det bør være enhver alvorlig fængselsmands første tanke at bevare de gode, forholdsvis kun lidet besmittede gemytter. *Let us be cautious not to corrupt them.* Men ingen tanke ligger da nærmere end den, at lade dem så lidet som muligt komme i berørelse med andre fanger, at gemme dem bort, om muligt fuldstændig skjule dem. Og de ville være os meget taknemlige, hvis vi kunde gøre det komplet. Hvad isolationens indflydelse på sind og helbred angår har man jo den mærkelige kendsgerning fra dette fængsel, at der i betydelig grad var mere sindssygd

og anden alvorlig sygdom i fængslet i dets første år, da man slappede på isolationen, end senere, da man skærpede den. Jo ældre jeg bliver her i fængslet, desto sikrere bliver jeg i den anskuelse, at det beror meget på fængslet selv, om fangerne i lang tid kunne udholde isolation. Ved anskaffelse af meget rørligt og godt arbejde, rigelig adgang til frisk luft o. dsl. kommer man et godt stykke på vej, men hovedsagen ligger i, at de forskellige funktionærer tro på isolationens hensigtsmæssighed og ikke mistvivle om dens gennemførelse selv i lang tid (indtil 4 år). Man kan gennem sin tale til fangen både slappe og styrke ham; klynker man med ham og tvivler man med ham, så vil der ikke være ende på hans klynk og tvivl, men er man rolig og tager man sagen som en uomstødelig nødvendighed, så finder også fangen sig i sin skæbne. Spørger man ham uafsladelig, om han finder straffen tung, så kan man være sikker på, at han bekræfter det. Vil man vide, hvorledes han virkelig bærer straffen, får man det bedst at vide ikke ved direkte at udfritte ham derom, men ved at tale med ham om alle andre ting. Den urolige higen efter benådning, som har ligget i vor fængselsluft i mange år, er noget, som må bekæmpes. Når en fange begynder en lang straffetid med strax at skulle søge om benådning, kan man jo begribe, at han begynder med at berøve sig den ballast, hvortil han så højlig trænger, og det desto mere, jo længere straffetiden er. Han føler sine kræfter aftage og han sløves åndeligt, fordi han ikke ruster sig til at gå den lange ensomhedstid imøde, men blot er optaget af tanken om, hvorledes han før tiden skal blive den kvit.

I nærværende Tidsskrifts årgang 1879, side 100 har jeg sammenlignet perioden 1851—1859 (den mildere) med perioderne 1860—1868 og 1869—1878 (de strengere). Der fremgik af den sammenligning, at der i perioden

1851—1859 indtraf 32 fuldstændig udviklede sindssygdomme,
(9 år)

325 sygelige forstemninger, og at

- 149 fanger bleve overførte til fællesanstalt som uskikkede for cellestraf, medens der
- 1860—1868 indtraf (9 år) 19 fuldstændig udviklede sindssygdomme.
- 119 sygelige forstemninger, og kun 36 fanger bleve overførte til fællesanstalt som uskikkede for cellestraf. Endelig, at der
- 1869—1878 indtraf (10 år) 16 fuldstændig udviklede sindssygdomme,
- 26 sygelige forstemninger, medens kun 16 fanger bleve overførte til fællesanstalt som uskikkede for cellestraf.

Man ser altså, at der gennem årenes løb er en stadig og betydelig tilbagegang af al slags sindssygdom og de fænomener, som betinge uskikkethed for cellen.

Jeg skal nu tage for mig perioden 1879—1882. Fængslets sygestatistik for denne periode ser således ud:

	I. Fangetal		II. Sygdoms- tilfælde		III.	IV. Sygedage		V.	VI.	VII	VIII	IX.		X.
	Tilgang	Sum.	mindre betydelige	betydeligere.	Sygedage paa syge- afdeling n.	med fuldstændig arbejdsfrhede	med delvis do.	Dødsfald	Selvmord	Sygelig sindstemning.	Sindssygdom	Overflyttede til fællesanstalt som uskikkede til forsat cellestraf	Afviste ved indbringelsen	
1879..	199	395	50	7	61	119	41	"	1	2	"	1		8
1880..	237	428	59	11	156	291	63	1	"	1	2	2		9
1881..	225	433	240	18	241	247	95	2	1	2	1	6		6
1882 .	256	460	391	30	322	342	85	2	"	1	"	"		6

I disse 4 år indtraf altså:

- 3 fuldstændig udviklede sindssygdomme,
- 6 sygelige forstemninger, hvorhos
- 9 fanger bleve overførte til fællesanstalt som uskikkede til cellestraf.

For tydeligheds skyld fremkommer her en procentregning af tilfældene:

I 1851—1859 med en tilgang af 1833 fanger indtraf der 1.74 % fuldstændig udviklet sindssygdom,
17.73 - sygelig forstemning,
blev 8.13 - overført til fællesanstalt som uskikkede for cellestraf.

I 1860—1868 med en tilgang af 1711 fanger indtraf der 1.11 % fuldstændig udviklet sindssygdom,
6.95 - sygelig forstemning,
blev 2.10 - overført til fællesanstalt som uskikkede for cellestraf.

I 1869—1878*) med en tilgang af 1819 fanger indtraf der 0.88 % fuldstændig udviklet sindssygdom,
1.43 - sygelig forstemning,
blev 0.88 - overført til fællesanstalt som uskikkede for cellestraf.

I 1879—1882 med en tilgang af 917 fanger indtraf der 0.33 % fuldstændig udviklet sindssygdom,
0.65 - sygelig forstemning,
blev 0.98 - overført til fællesanstalt som uskikkede for cellestraf.

Man ser altså, at der fremdeles er en betydelig tilbagegang af al slags sindssygdom. Forsåvidt procenten sammenlignet med næstforegående periodes er stegen noget

*) I 2 årgang af Tidsskriftet, side 112, hvor denne periode findes behandlet, er tilgangen ved trykningen udeladt for 1876, 1877 og 1878. Den var henholdsvis 175, 174 og 200.

for de til fællesanstalt overflyttede fangers vedkommende, skal jeg oplyse, at af disse 9 led 3 af sygelig sindsstemning, under hvilken rubrik de tillige ere opførte, 1 af epilepsi, 4 vare recidivister, af hvilke 3 vare indkomne på lang tid, 1 var lap.

Om de i perioden 1879—1882 optrådte sindssygdomme og sygelige forstemninger gælder det samme som i de tidligere perioder, nemlig, at det første år er det farligste.

Af de 9 tilfælde optrådte

inden 3 måneder	1
— 4 —	1
— 7 —	1
— 8 —	1
— 9 —	1
— 10 —	1
— 11 —	1
— 12 —	1
— 12 —	og 7 dage . .	1

Fra sindssygdommenes verden har man derfor lidet at hente til støtte for den anskuelse, at cellestraf ikke bør udstrækkes over 2 år.

Betragter man de legemlige sygdomme, vil man også se, at der i årenes løb er en stadig tilbagegang. I 2den årgang af nærværende Tidsskrift har jeg oplyst, at der i hvert år falder gennemsnitlig på hver fange af betydelig sygdom

1851—1859	0.34
1860—1868	0.21
1869—1878	0.07

samt at der i hvert år falder gennemsnitlig på hver fange af mindre betydelige sygdomme

1851—1859	3.13
1860—1868	1.87
1869—1878	0.37

I perioden 1879—1882 falder der gennemsnitlig hvert år paa hver fange

af betydelig sygdom	0.06
og af mindre betydelig sygdom.		0.81

Af de mindre betydelige sygdomme vil der ses at være optrådt flere i perioden 1879—82 end der var i den næst foregående periode 1869—1878, men herom har jeg søgt oplysning hos den nuværende fængselslæge KRÖNIG, som har tilskrevet mig følgende brev:

Til

Bodsfængslets Direktør!

Sundhedstilstanden i fængslet har i det fireårige tidsrum fra 1879—1882 i det hele taget været god og for de to første års vedkommende endog meget god. I 1881 skiftede fængslet læge, og såvel af den i fem måneder fra Maj til Oktober 1881 fungerende Doktor HOLM, som af mig, der overtog posten den 1. Oktober 1881, er der tildels befulgt et andet princip med hensyn til opførelsen af sygdomme på listerne. Der er således for de sidste to år opført flere tilfælde, der for den væsenligste del gælder de lettere sygdomme; men også for de betydeligere er der sket en forøgelse, idet der f. ex. for 1882 er opført 5 recidiver — 3 af ftisis og 2 af syfilis. Herved fremkommer en større *morbiditet* for de to sidste år, uden at dette kan skrives på fængslets regning, idet sygdommene allerede for en overvejende del vare tilstede ved indkomsten. At opføre disse har imidlertid sin betydning, da det giver en forestilling om al den skrøbelighed og elendighed, som disse ved allehånde ondtliden, savn og udsvævelser svækkede individer er underlagte. Disse sygdomme såvel indvortes som udvortes (veneriske, *ulcera cruris* osv.) helbredes i regelen under fangens hensiddens i fængslet, men de kræve tillige den største opmærksomhed, omhu og kontrol, såvel hvad fængselshygiænen betræffer som med hensyn på fangens psykiske tilstand. De burde egentlig sondres fra de sygdomme, som opstå hos forhen sunde individer efter indkomsten i fængslet, og dette er også tildels sket ved særskilt anmærkning for de specielt beskrevne tilfældes vedkommende i den årlige beretning. Denne sidste gruppe danne fængsels sygdommene *αὐτὴν ἐξοχίαν*, og af disse skal jeg

da først omnævne ftisis som den principale. Det samlede antal af denne sygdom i fireåret udgør 19 tilfælde således fordelt:

	1879.	1880.	1881.	1882.
Ftisis:	3	6	8	2

Det ene i 1882 er et recidiv, der optrådte og udskreves i bedring i 1881, så at der altså i 1882 kun er optrådt et nyt tilfælde af ftisis. Dette er en betydelig formindskelse; men hvorvidt man heraf tør drage nogen bestemt slutning, vil jeg ikke kunne sige; tidsrummet er for kort; dog ville vi hilse dette fremskridt med glæde og dertil knytte gode forhåbninger, idet vi betragte det som frugterne af en siden høsten 1881 gennemført omhyggelig desinfektion såvel af cellerne som af kloseterne, en minutløs iagttagelse af renlighed, og endelig og ikke mindst den omstændighed, at flere og flere celler i de sidste år er blevne oliemalede.

Af sindssygdom og sygelig forstemning optrådte:

	1879	1880	1881	1882
sindssygdom:	"	2	1	"
sygelig forstemning:	2	1	"	3

altså i det hele 3 tilfælde af sindssygdom (melancholia) og 6 tilfælde af sygelig forstemning. Dette forhold må også betegnes som meget gunstigt. Det ene tilfælde af melancholia var let og helbrededes under opholdet, så at fangen gennemgik den hele straffetid; af de to øvrige måtte det ene indlægges på sindssygeasyl, det andet, der var i bedring, overlodes til fortsat behandling i hjemmet. Af stemningsanomalierne viste 2 sig at være udtalt simulation; hos 1 optrådte en mere foruroligende exaltationstilstand, hvorfor han overførtes til fællesanstalt, hos 1 gentog misstemningen sig i en sådan grad, at han også overflyttedes; de øvrige 2 helbrededes og gennemgik straffetiden.

Til fængselssygdomme bør også henregnes panaritier og phlegmoner, der uden tvivl hidrøre fra putrid (bakteriel) infektion; disse ere i 1882 aftagne i antal, hvilket også i nogen grad er tilfælde med dyspepsierne, der høre til de

med større zifre opførte fængsels sygdomme; de ere aftagne fra 16,9 pct. i 1879 til 14,8 pct. i 1882.

Blandt de lettere sygdomme udgør katarrherne i vintermånederne, Oktober—April, og diarrhoeerne i sommermånederne, Maj—September, det forherskende antal. Stigningen for katarrherne begynder i slutningen af November eller i begyndelsen af December og når sit højdepunkt i Marts eller April; for diarrhoeerne begynder den i Maj og har for fireåret kulmineret i Juli.

En anden sygdom, som jeg har opført med et større antal, er kardialgi, hvilken tidligere næsten ikke findes på listerne; jeg anser det rigtigt at nævne denne neurose og at adskille den fra dyspepsien; men kardialgien er en sygdom, der er ligeså hyppig i som udenfor fængslet; dette gælder også rheumatismen, der findes temmelig talrig repræsenteret på de to sidste års lister.

Jeg går nu over til *mortaliteten*. Der er i det nævnte tidsrum indtrådt 5 dødsfald, nemlig af:

	1879	1880	1881	1882
ftisis:	„	1	1	1
encephalitis specifica:	„	„	1	„
vitia organica vesicae:	„	„	„	1

Det første tilfælde af lungetæring traf en dagarbejder 29 år gl. Ved indkomsten 14. 6. 79. er der anført, at han var svag med dårligt bryst. Han led i den første tid af dyspeptiske besværligheder med koliksmarter. Den 21de Januar 1880 fik han en hæmophyse, hvorefter kræfterne hurtig aftog, og han begyndte at afmagres; de gastriske symptomer forværredes, og under tiltagende emaciation og hektik døde han den 20. 8. 80.

2det tilfælde af lungetæring (vognmand, 23 år gl.) frembød ved indkomsten tegn på spidskatarrh og muligvis kavnedannelse i højre lunge. Han indkom 2. 12. 80 og den 11. 12. 80 indtrådte blodhoste, der imidlertid standsede efter nogle dage, men allerede den 17. 12. 80 gentog den sig, ledsaget af stærkere febrilia. Lungeaffektionen udbredte

sig nu hurtig, der indtrådte diarrhoe, kræfterne sank og under tiltagende forværrelse døde han hektisk den 12te Juni 1881.

3die tilfælde af lungetæring (dagarbejder, 24^{11/12} år gl.) indkom 29. 1. 81. Han er betegnet som drikfældig, men frisk. Der oplystes siden, at hans moder og tre sødskende vare døde af tæring. I Juni måned begyndte han at hoste og i Oktober at spytte blod. Der var da en temmelig udbredt infiltration i venstre lungespids, febrile symptomer med nattesved og hold i venstre bryst. Han var bleg og noget afmagret. Under den anvendte behandling indtrådte der nogen bedring, men i slutningen af December s. å. fik han et nyt heftigt anfald af blodhoste, hvorefter betydelig forværrelse såvel af lunge- som af en tarmaffektion, der var tilstødt i den sidste tid. Der optrådte peritonitiske symptomer med tegn på perforation af tarmen, ødemer, og under kollapssymptomer indtrådte døden den 29de Januar 1882, på løsladelsesdagens morgen. Ved sektion fandtes: udbredt tuberkulose i begge lunger, tarmulcerationer med en liden perforation i nedre del af ileum samt kasøss infiltration af mesenterialkjertlerne.

Encephalitis specifica. Købmand, 28 år gl., anføres at have været frisk ved indkomsten, 29. 12. 80. I begyndelsen af April 1881 klagede han over hold under brystet og matted; i Maj bemærkedes paretiske symptomer; der blev oplyst, at han havde haft syfilis. I Juni forværredes tilstanden og under et anfald af hjernesymptomer døde han den 15de Juni 1881.

Vitia organica vesicae. Tømmermester, svensk af fødsel, 37^{11/12} år gl., indkom 7. 2. 82. Han var bleg og anæmiisk, oplyste, at han i 12 års alderen havde lidt af koldfeber og for 7 år siden haft en gonorrhoe; siden havde han oftere haft anfald af dysuri, der i reglen var ledsaget af hæmaturi, og som i den sidste tid var optrådt hyppigere. Den 17de April fik han et anfald af hæmaturi, der var temmelig heftigt, hævedes dog efter et par ugers tid; men allerede efter

en 14 dages forløb gentog det sig i endnu heftigere grad og var ledsaget af febrilia; anæmien tiltog, han kunde ikke være oppe og måtte indlægges på sygeafdeling. Anfaldene kom nu hyppigere og hyppigere, der optrådte ødemer i fødderne, dysurien forværredes, blæren blev mere og mere udspændt; det lykkedes ikke med katheter at udtømme mere end nogle få dråber urin ad gangen, da katheterne strax tilstoppedes af blodkoagler. Under tiltagende anæmi og ødema anasarca 'søde han den 23. 9. 82. Ved sektion fandtes en hel mængde små polypøse granulationer i blærehalsen (de vare beklædte med epithel, hvorfor sygdommen nærmest må betegnes som en cystitis proliferans), endvidere hypertrophia vesicae, dilatatio uretherum og højgradig hydronephrose.

Af de 3 tilfælde af lungetæring udviklede således det ene sig under opholdet i fængslet, det andet kan kun partielt skrives på fængslets regning, medens det tredie allerede var tilstede ved indkomsten. At de to sidstnævnte på grund af fængselsopholdet antog et akut forløb er vel ikke tvivlsomt, men i forhold til det ikke ubetydelige antal af lunge-tæring, som fandtes hos fanger i dette fireårige tidsrum, stiller mortaliteten sig gunstig, og der er eksempler på, at tilfælde af lungetæring ikke alene ikke forværres, men endog forbedres under fængselstiden.

De to øvrige dødsfald var accidentelle og kan ikke sættes i forbindelse med fængselslivet.

Ågeberg den 16de Maj 1883.

Ærbødigst
KIGNIG.

Sygestatistikens VI rubrik „selvmord“ har fået en egen interesse derved, at der vil blive forelagt den næste internationale fængselskongres spørgsmålet om helligdagens rette anvendelse i fængslerne, idet man har troet, at selvmord hyppigst optræde i cellefængslerne om helligdagene og morgnerne efter helligdage. Erfaringen her fra fængslet synes ikke at gå i den retning, idet helligdagene så langt fra at være tunge dage for vore fanger snarere må siges at være

lette og behagelige. Siden fængslets begyndelse i 1851 til dato er her begået 6 selvmord De indtraf

1853 den 30 April på en Lørdag

1867 — 13 Juni på en Torsdag,

1868 — 3 Marts på en Tirsdag,

1871 — 11 December på en Mandag (kl. 8 morgen),

1879 — 26 Januar på en Søndag (eftermiddag)

1881 — 27 August på en Lørdag.

Om samtlige selvmord med undtagelse af det første og sidste gælder, at de ere komne som tyve om natten, uden at man havde den fjerneste ide om, at der var noget galt påfærde. Fangerne have gerne nydt sine måltider, pudset sine madkopper, som om intet var påfærde, og så har man kort efter fundet dem hængende, thi med strikke er alt selvmord her i fængslet begået. Det har i et par tilfælde endogså set ud, som om de angældende kun vilde have prøvet på, hvorledes aflivning ved strikke tager sig ud eller smager, men så ere de gåede for vidt. Så lidet motiveret har den grulige gerning set ud.

Jeg talte ovenfor om isolationen. Jeg går ud fra, at dens fuldstændige gennemførelse er en vinding for den gode fange og en skærpelse i straffen for den dårlige fange. I det nylig udkomne 16de bind 1 og 2 hefte af Blätter für Gefängnisskunde står en artikel med overskrift: Vergrößerung der gefangenanstalten in Wolfenbüttel. I denne siges der: „Die strenge isolirung der gefangenen, wie sie im zellengefängniss zu Wolfenbüttel durchgeführt ist, ihre unausgesetzte trennung in kirche, schule, spazierhof, das tragen von schildmützen und ihre benennung nach nummern bezweckt die verhinderung von gegenseitiger berührung und von gegenseitigem bekanntwerden; sie hat offenbar ihren grossen nutzen. Einzelne, namentlich moralisch schwache und minder widerstandsfähige, sowie völlig verderbte gefangene empfinden darin eine verschärfung ihrer strafe“.

Efter loven af 5 Juni 1875 skal i Frankrig *l'emprisonnement* på højst 1 år og 1 dag (som reduceres til 9 måneder)

udstås i enkeltcelle. Ifølge *instruction* af 3 Juni 1878 skal separationen mellem fangerne i departemental-fængslerne, hvor ovennævnte slags straf afsones, være fuldstændig. Fangerne af begge køn skulle hindres i både at se og tale med hverandre. De skulle derfor have maske (*le capuchon en étamine de fil*), men den tages af eller hæves *dans les préaux et dans les stalles de la chapelle ou de l'école* samt hvor den forøvrigt er unødvendig. Fangerne ere altså separerede både i luftgårdene, i kirken og skolen. Se *Statistique des prisons et établissements pénitentiaires et compte-rendu présenté à M. le ministre de l'intérieur pour l'année 1878 par M. MICHON, directeur de l'administration pénitentiaire. Paris 1881.*

Det er så langt ifra, at man i moderne cellefængsler bryder på isolationen, at man tværtimod gennemfører den og vedbliver at holde på den til det yderste. Således i Belgien, Holland, Tyskland (se f. ex. beskrivelsen af det ny fængsel Oslebshausen ved Bremen i Blätter für Gefängnis-kunde 15 bind, sidste hefte), Danmark og Sverige. Men uagtet jeg holder på isolationens princip, er jeg, ukendt som jeg er med maskens anvendelse, en smule bange for den. Den ser mig noget uhyggelig ud. I vort fængsel har der aldrig kunnet være tale om den, da vi mangle kirkelokale og derfor under gudstjenesten må give fangerne i hver fløj anledning til at se hverandre. Men når vi, som jeg håber, en gang får vor kirke, vil spørgsmålet fremstille sig til besvarelse. Jeg vil gerne tilråde maskens indførelse i vore distriktsfængsler, hvori straffetiden altid er kort. Jeg synes ikke, der er nogen mening i, at alle varetsøgte fanger, af hvilke til alle tider enkelte løslades uden at blive dømte, skulle ligesom vises hen til det slette selskab, som fylder strafanstalterne, heller ikke, at der er nogen forstandig mening i, at alle fanger, som afsones mulkt for politiforseelser eller som dømmes til fængsel på sædvanlig fangekost eller til fængsel på vand og brød for de mindre kriminelle tilfælde, navnlig alle fanger, som første gang ere under justitsens forfølgning, at

de skulle have uhindret adgang til at se hverandre og lære hverandre at kende. *Commune naufragium dulce*. Det er forunderligt, hvor den ene fange ligesom tørster efter at stifte bekendtskab med den anden! Og man kan være sikker på, at de på fri fod søge hinanden op og slutte sig til hinanden, men det er jo netop det, som den moderne fangebehandling vil undgå, for såvidt det lader sig gøre. Er det principrigtigt, at lovens ulykkelige ofre skulle separeres, så bør det fremfor alt gøres gældende ikke alene ligeoverfor de unge forbrydere, men også ligeoverfor de begyndende forbrydere og ligeoverfor dem, som egentlig ikke kunne kaldes forbrydere, men kun ere kåde, rå urostiftere. Jeg ved nok, at gudstjenestens afholdelse i vore distriktsfængsler, som naturligvis aldrig ville få et eget kirkelokale, lægger store vanskeligheder iveau for den komplette isolation, men jeg anser det ikke for umuligt at besejre dem. Gudstjenesten vil jeg ikke for nogen pris sløjfe, men skulde det ikke lade sig gøre, at fangerne sad i celledørene således som i de svenske cellefængsler og således som loven foreløbig har tænkt sig det i vort cellefængsel? Den nuværende ordning, åt kvinder og mænd sidde i samme distriktsfængsel og lære hverandre at kende, er påtagelig lidet anbefalelsesværdig. Skulde ikke den strenge isolation kunne veje noget op mod den mindre fyldige kirketjeneste, som vilde blive en uundgåelig følge af maskens indførelse? Sagen fortjener ialfald at komme under overvejelse. Noget anderledes stiller sagen sig, tror jeg, i strafarbejdsfængslet, hvor fanger sidde i årevis. For dem, som kun sidde månedvis, vilde masken virke fortrinligt, både som et skærpende og som et bevarende middel. Men går straffens tid ud over 1 eller 2 år, så kan det hænde, tænker jeg mig, at cellestraffens unatur for stærkt kommer til at gøre sig gældende. Det går vel ikke an at maskere fanger med straffetid af indtil 1 år og at tage masken — hvis det skulde ønskes — af enhver fange, som har siddet 1 år og har længere tid igen? Det uhyggelige ligger ikke, kan man sige, i ens egen maske, men i medfangens. Ialfald er det et spørgsmål til overvejelse.

Forði jeg imidlertid ikke ubetinget tør tilråde indførelse af maske eller hoeskærm i vort fængsel, vil jeg dog lige så ivrigt som før kæmpe for isolationen. Jeg vil have isolation i kirke, på skole, på gårdtur således som reglen er her i fængslet, jeg vil separere den ene fløjs fanger skarpt fra den andens, jeg vil i det hele gøre alt, hvad der står i min magt, for at hindre fangebekendtskaber, fordi disse kun ere af det onde, og fordi isolationen er en skærpelse i straffen, som højlig tiltrænges, navnlig for fanger med kort straffetid. Det kan gerne være, at min frygt for masken er ugrundet. Jeg skulde ønske det, da meningen med den er så ubetinget rigtig.

Mangen gang, når jeg har beregnet tilbagefalds-procenten her i fængslet, har jeg følt mismodet komme over mig. Resultatet ser så dårligt ud, når man kun betragter de tilbagefaldne og ikke fæster blikket på de andre, som ikke alene have bevaret sig i fri tilstand, men som også mange gange have gjort store og påtagelige fremskridt til det gode. Jeg trøster mig med, at det er mer end man kan vente, at unge forbrydere, efterat have haft en dårlig opdragelse i et dårligt hjem og efterat have gennemgået risstraf og gentagende straf af fængsel på sædvanlig fangekost, at de ved nogle måneders cellestraf altid skulde have lært at vende om og blive skikkelige, arbejdsomme mennesker. Jeg trøster mig med, at der ved cellestraffen gøres hvad der kan gøres for forbryderne, og at dens kostbarhed dog er et tegn på, at man nødig vil opgive dem, men at man ialfald vil forsøge på at række dem en hjælpende hånd og i det længste holde dem borte fra det selskab, som ikke vil det gode, og som derfor må ende i strafanstalten, indtil den lukker sig for dem på mange år. Men jeg foreholder også mig selv, at straffe-metoden er meget vigtig og at man ikke ubetinget må skyde ansvaret fra sig, men stadig tænke og pønse på, hvorledes man skal gribe arbejdet an, hvorledes man skal træde op mod fangerne og i det hele styre fængslet. Kunde man da med frejdighed sige, at man har gjort, hvad man

kunde, så fik man fortsætte med at udså den god esød og i tålmodighed vente på en god høst. Men der skal meget til at tilegne sig denne frejdighed, og derfor kan det ikke være anderledes, end at fængselsmanden må have sine mørke timer.

Idet jeg her skal give nogle oplysninger om vor tilbagefalds-procent, må jeg gentage, hvad jeg tidligere i mine betretninger har gjort opmærksom på, at jeg betragter og beregner som tilbagefald enhver gentagelse af en kriminel forbrydelse (ikke politi-forseelse, f. ex. betleri) uden hensyn til straffen, f. ex. om den kun lyder på simpelt fængsel, og uden hensyn til hvad angældende før er dømt for, medens i Sverige (ALMQUISTS „La Suède“ pagina 118) tilbagefald ikke regnes, med mindre det er en gentagelse af samme slags forbrydelse, for hvilken straf er udholdt, og man i England og Irland efter HOLTZENDORFF kun noterer de tilbagefald, som åbenbare sig ved en ny dom, lydende på „*penal servitude*“ („Kritische Untersuchungen über die Grundsätze und Ergebnisse des irischen Strafvollzuges“, pag. 94).

Tilbagefaldsprocenten i vort fængsel beregnes først, når mindst 3 år ere hengåede efter de angældendes løsladelse. Den var i 1874, idet der af 155 løsladte var 66 tilbagefaldne, 42.58 %

1875	—	145	—	42	—,	28.97 %
1876	—	156	—	58	—,	37.17 %
$\frac{1}{1}1877$ — $\frac{30}{6}77$	—	77	—	26	—,	33.77 %
$\frac{1}{7}1877$ — $\frac{30}{6}78$	—	180	—	71	—,	39.44 %
$\frac{1}{7}1878$ — $\frac{30}{6}79$	—	212	—	68	—,	32.08 %

Sætter man i ovennævnte tidsrækker de før tilbagefaldne ud af betragtning både som løsladte og tilbagefaldne, bliver procenten for 1874

—	31.00
1875	— 18.25
1876	— 29.92
$\frac{1}{1}1877$ — $\frac{30}{6}77$	— 29.17
$\frac{1}{7}1877$ — $\frac{30}{6}78$	— 31.45
$\frac{1}{7}1878$ — $\frac{30}{6}79$	— 22.58

Det er ikke godt at sige, hvorfor resultatet for året

1875 er så ulige meget bedre end for de andre år, men man må med ALMQUIST i hans ovennævnte bog være enig i, at det ikke er fangebehandlingen alene, som her regulerer forholdet, men at det hele samfund er medvirkende. Det kommer an på mangfoldige omstændigheder, det kommer an på, hvorledes de løsladte modtages og behandles, hvorledes tiderne ere, gode eller slette, men det kommer også an på, hvilke slags fanger det er, som løslades i vedkommende år. Jeg har ikke kunnet forklare mig grunden til de vxlende tal i de forskellige år, men jeg fremlægger dog resultaterne, fordi de bør kendes og fordi de ialfald bør kunne sammenholdes med resultaterne fra andre fængsler i vore nordiske lande. Jeg skal til slutning bemærke, at jeg med iver gransker efter tilbagefald og at jeg ikke bliver stående ved det simple faktum, at angældendes akter ikke ere rekvirerede. Jeg forfølger de løsladtes spor så langt jeg kan og jeg regner dem som tilbagefaldne, når de endelig ere dømt, hvad enten det er her i landet eller det f. ex. er i Sverige, fra hvilket land jeg stadig får oplysninger fra kolleger, eller de f. ex. ere rømte fra arresterne. Anden måde at beregne tilbagefaldet på tilfredsstill mig ikke. Hvorledes tilbagefaldet beregnes i Sverige og Danmark er mig forresten ubekendt, ligesom jeg heller ikke ved, hvorledes det beregnes ved de andre strafanstalter i mit eget land. For mig, og jeg tænker også for Tidsskriftets øvrige læsere, vilde det være meget interessant at se en udtalelse om denne ikke uvæsentlige materie.

Jeg har en forkærlighed for de ikke tilbagefaldne, og den synes at være naturlig nok. Jeg har således gennemgået årene 1872—1882 for de benådedes vedkommende til undersøgelse af, hvor mange der er af dem, som ikke ere tilbagefaldne. Resultatet er, at der af 61 benådede kun er 4 tilbagefaldne. De vare dømt:

- 1 for falsk og tyveri
- 1 for falsk og bedrageri
- 26 for falsk

- 7 for drab og forsøg derpå
- 10 for tyveri
- 1 for tyveri og mordbrand
- 3 for overfald
- 3 for overtrædelse af søfartsloven
- 1 for attentet voldtægt
- 3 for ildspåsættelse
- 1 for mened
- 1 for røveri
- 1 for svigagtig fallit
- 1 for crim. best.
- 1 for bedrageri.

61

Af de tilbagefaldne vare 3 dømte for tyveri, 1 for drab og 1 for tyveri og mordbrand.

Fra 1 Maj 1879 til 1 Maj 1882 sad her en fange, som var dømt for falsk. Han havde i nogen tid været organist på landet, havde købt 2 mål jord og sat op 2 bygninger, taxerede for 2500 spd., men kom i pengeknibe og skrev så falske vexeobligationer. Ganske fri for at have drukket lidt var han ingenlunde. Men han var en god mand, blød om hjertet og energisk i sit arbejde, brav og pålidelig som fange. Fra sit hjem skrev han i slutningen af forrige år et lykkeligt brev til mig, hvoraf jeg her skal citere lidt: „Herr Direktør! Undskyld mig, kære Direktør og Præst og Lærere og Overvagtmester og Vagtmester, samt alle mine foresatte, for at jeg ikke før har skrevet dem til, skønt jeg har daglig haft dem i kærlig erindring, siden jeg forlod anstalten, og det har ligget tungt på mig, at jeg ikke før har skrevet og fortalt, hvorledes jeg blev modtaget og hvordan det siden har gået mig i alle henseender. Jeg går så tilbage til 1 Maj, den dag, at jeg forlod deres nærværelse i kødet, men ikke i ånd og daglig erindring, og for hvis kærlige ansigter at jeg ligesom endnu daglig står. Jeg blev modtaget over min forventning af alle, jeg blev buden i visit til dem, som jeg selv havde såret, og blev modtagen, som jeg aldrig skulde

have gjort noget ondt imod dem. Arbejde fik jeg strax, den første købmaud jeg talte på vævning til, af ham fik jeg det. Jeg vævede ikke mere end 2 væve for ham, for da kom 2 malere og vilde have mig, og jeg blev med den ene til pintsehøjtiden og havde for hver dag 2 kroner. Efter pintse fik jeg maling på min egen hånd, og det af en rig mand, nemlig en af dem, som jeg mest havde såret, han betroede mig udførelsen på sin maling, og jeg fik mig kontant udbetalt og mere til, for da jeg havde været hjemme omtrent 3 måneder, købte jeg mig en ejendom, som ligger meget belejlig til for mig, så jeg har nu hus og hjem igen. Jeg har til disse dage malet for omkring 600 kroner. Nu har jeg ligesom fabrikmæssig begyndt vævning igen som mit sikreste vinterarbejde, og jeg kan ikke modtage al den vævning, jeg kan få. Jeg væver, konen bommer og renner, og vor søn OLE spoler i sine fristunder for skolen. Se således, mine kære foresatte, går jeg den mørke vinter imøde i al travlhed, medens mange andre måske kun ved af en dags arbejde. Hvem har jeg at takke derfor, først den hellige og treenige Gud, og derpå mine fængselsforesatte og medmennesker. Derfor aflægger jeg også her min hjertelige tak til dem, min kære Direktør og de øvrige foresatte, og jeg håber at de ikke ville blive trætte med at gøre godt imod hver en forloren søn, som de har haft, og dem, de har, og dem, som kommer herefter. Ja mine fængselsdage ere mig daglig til velsignelse, så jeg ved nu hver morgen i hvis navn jeg begynder min gerning, og Herren er ikke heller langt borte med sin velsignelse. Når andre går på kroen, sidder jeg hjemme hos mine og har det godt. — —“

I 1876 hensad her på 4 måneder hver, tre matroser dømt for overtrædelse af søfartsloven. De to vare amerikanere, den ene hjemmehørende i New York, den anden i New Orleans. Den tredie var en Irlænder. Amerikanerne vare store, stoute og intelligente sømænd. Irlænderen var noget ældre, syntes at være en sagtmodig mand og omtaltes af sine amerikanske kammerater som en glimrende sømand.

De opførte sig vel i fængslet, vare flittige og taknemlige over behandlingen her. Den 29 December 1876 tilskrev de mig fra New Orleans, hvorhen de vare rejste efter løsladelsen: „H. D. C., J. B. and J. M. L. to their esteemed friend R. PETERSEN. Dear Sir! It is with great pleasure that we sit down to write you those few lines, hoping they will find you prospering and enjoying the best of health. We wish you had a merry christmas and happy new year. We also wish many more of them to you. We also send our greeting to the chaplain wishing him every good that he may desire and a happy success to his Christian efforts towards the unfortunate who are cast in his way. We also greet all the keepers who had to do with us thanking them for their kind consideration towards us, especially the old gentleman, that rings that unceasing bell. We left Christiania as you know. — — — Having no more to say at present we again thank you for your kindness to us and remain yours sincerely. —

Den 21 Juli 1877 tilskrev amerikaneren H. D. C. fra New York mig og berettede, at han havde taget farvel med sin gamle ven Mc. L. — — „it seemed like leaving a brother for he and I had suffered a good deal together, however the best of friends must part, especially old Whales, so I bid him a kind good bye — — — I send you my kindest regards never forgetting you nor your advice to trust in God of whom I had been to neglectful to my own sorrow having been to reckless and ungrateful. I send a greeting to the chaplain hoping he may have good health and reward for his kindness to the unfortunate. Your friend H. D. C.“

Jeg har en pakke fangebreve liggende for mig, men jeg ved ikke, om jeg tør citere mere af dem. Med hvad jeg har citeret vil jeg kun pege på det særegne forhold, hvori man så let kommer til cellefanger, når der er noget ved dem. Man står jo jævnlig ansigt til ansigt med dem, man kender deres fald, læser deres breve, deler deres sorger, man giver dem råd, man irettesætter dem og korrigerer dem

så godt man kan, hvad under da, at man kommer dem vel så nær, som det kan lykkes at komme en fællesfange? Jeg har en ung løsladt på Sandwichs Øerne, hvorhen han emigrerte for nogle år siden, og hvor det går ham udmærket godt, idet han er arbejdsom og nøjsom og ikke hører blandt de malkontente landsmænd på øerne i det stille hav. Han skriver til mig af og til og siger, at jeg har været som en fader mod ham. Jeg har en løsladt indbrudstyv her fra byen med et hårdt gemyt og et forbryderisk ansigt sejlene på Kina, Avstralien og Amerika med alle slags nationers fartøjer. Jeg læste engelsk med ham i fængslet og han sluttede sig til mig, medens han havde vanskeligt for at slutte sig til nogen anden og af og til var tilbøjelig til at karambolere med betjentene. I flere år har jeg fra de fjerneste steder haft breve fra ham. Det lader til, at han ikke har nogen anden at skrive til, og jeg svarer ham altid. Får jeg et brev fra Kina, må jeg sende svaret til Sydney eller omvendt, thi han er altid på langtur. Han har flere gange slået på den streng, at han vil komme hjem, men jeg fraråder ham det endnu på grund af tiderne, og han lyder mig altid. Han skriver åbent og frejdigt, gør sig ikke bedre end han er, og undertegner sig: deres taknemlige og underdanige tjener J. H. Men som sagt, det får være nok med citater af løsladtes breve.

Skyggesiderne ved celledsystemet ser jeg meget godt, men jeg tror også, at de ere lettere at opdage end de lyse sider. Disse støder man ikke tilfældig på, man må opsøge dem og komme i en personlig rapport til dem. Her sidder for tiden en fange på 2 år og 8 måneder, dømt for 3die gangs tyveri efter opnået 18 års alder. Han har tidligere 2 gange siddet her. Han er 12 gange straffet for tyveri under kriminel lavalder og har siddet 8 måneder i Christiania tugthus. Efter eget opgivende har han desuden 3 gange været straffet i Hamburg for tyveri, sidste gang med 6 måneders gefængniss, og i København med 4 slag rotting, idet han udgav sig for kun at være 17 år gammel. Han er født på

landet i 1859, men hjemmehørende her i byen, har rødtligt strittende hår, vilde, urolige øjne og er en uvorren Christiania-gut af værste slags. Fra tugthuset skrev Kaptein JENSEN om ham: Han er en af de værste gutter, jeg har haft med at bestille. Han blev straffet mange gange for disciplinærforseelser, blandt andet med 2 gange ordenlig prygl, som virkede mest på ham. Jeg tror, han havde forbryderærgerrighed, at han vilde vise, at intet frugtede på ham. Han er vist meget vanskkøttet af forældrene, hvilket taler til hans undskyldning. — Her i fængslet opførte han sig heller ikke vel. Ved sidste indkomst i 1881 slog han sit vindue ud og ødelagde sit inventarium, men blev strax overmandet af en kæmpestærk vogter, som alene gik ind på ham og med sine hårde hænder førte ham ind i varetægtscellen, hvor han senere blev dikteret vand- og brødstraf. Fra det øjeblik var hans mod brudt, men han vedblev dog at være mut og sur og var ingenlunde nogen behagelig fange at tilse. Han har imidlertid stor læselyst og fandt navnlig behag i HESBA STRATTONS bøger, som lærer SKIP skaffede ham. Lidt efter lidt er der kommen alvor over ham, han erkender nu sit syndige, gudforladte liv og føler længsel efter at blive et bedre menneske. Den 1 April sidstleden var han til alters i vort kapel*). Jeg har aldrig i fængslet set en omvendelse komme så stille og søgte som hans. Der er blufærdighed over ham, når man taler med ham derom. For betjentene står han, tænker jeg, omtrent som den gamle, da han ikke bruger gudelige talemåder og ikke fuldstændig kan aflægge sit utækkelige væsen, ja selv ligeover for mig er han noget forbeholden og indlader sig nødig med mig om religiøse materier. Jeg kan læse i hans ansigt de ord: Du har ikke noget med det at bestille, det er præstens og lærerens sag, du er direktør. Men i vor samtale for resten sporer jeg fra hans side en mildere, blødere stemning. Han er nu et ganske andet

*) Inspektionens værelse, som er overladt til altergang, konfirmationer og besøg af fangers pårørende.

menneske end før. Jeg vil rimeligvis komme til at løslade ham med godt håb. Han vil gå over til England for at tage hyre med en engelskmand, thi han er visselig en meget fink sømand. Der er fordoblet lys og liv i hans øjne, når han taler om, hvad der er at gøre ombord i en storm. Det er ganske vist cellelivet, som har bragt ham til omvendelse eller som har været det ydre middel dertil. I en fællesanstalt vilde han næppe være kommen på alvorlige tanker.

Rømninger spille i fængslerne en meget vigtig rolle. Man anvender ikke liden tid på at forebygge dem, men hvad man så gør, hvor forsigtig man end er, så er der altid tilbage et eller andet svagt punkt, som fangerne have et skarpt øje for. Jeg kan godt huske, at jeg ved min indtrædelse i dette fængsel af den gamle betjening blev modtaget med den bemærkning, at det var umuligt at rømme herfra, men jeg havde ikke levet længe her, før jeg betog dem den tro, og bad dem passe på, da jeg syntes, der var adskillige svage sider ved vor bevogtning, af hvilke den svageste var den, at man ikke havde nogen vagt i gårdene hverken dag eller nat, og det nægtet der mellem nordre og østre fængselsfløj stod 2 gamle træskure, tildels fyldte med planker og bord. Den 7 September 1862 klokken mellem 3 og 4 morgen indtraf den første rømning. Den blev udført af en ung svensker fra Dalsland, som havde siddet her i 2 år og 8 måneder og som påny indbragtes den 2. Juli 1862 på 3 år og 4 måneder for 3die gangs tyveri. Det var i de tider, da loven var streng, nu slipper den slags folk meget billigere og ganske vist altfor billigt, dem selv til liden nytte og samfundet til adskilligt besvær. Han havde boret hul i cellens ydermur og ved hjælp af køjeremmene og snorene til 3 sauger firet sig ned fra 2den etage eller rettere 3die etage, når man regner kælderetagen med. Med lethed brød han sig ind i et af træskurene, udtog derfra et par bord og steg over ringmuren på dens nordlige side, hvor den kun er 7 alen høj. På et meget sirligt afglattet og tilhøvlet bræt havde han med blyant og på godt norsk skrevet følgende spydige brev:

Mine Herrer! Det vil måske forundre dem, at jeg rømmer fra dette hellige sted, men det er ikke at undres over, siden det er en tyran til direktør, som vil herske med uindskrænket magt over en stakkels usling og vil indlægge sig selvros hos højere vedkommende. Det er ikke andet end ærgerrighed, som driver ham til hans vilkårlighed, og ingenlunde fangerens forbedring og bedste. Thi var det fangens vel, som lå ham på hjerte, så vilde han ikke svare med bitterhed og foragt, når man talte til ham. Derfor længes jeg såre efter at komme herfra, og når jeg ikke kan komme (herfra) på nogen anden måde end at rømme, så skal jeg dog forsøge på, hvad jeg kan; thi jeg har nu bedet direktøren om at komme på tugthuset, men forgæves — Jeg både vil og ikke vil rømme: jeg vil fordi jeg skal sidde her i lange 3¹/₂ år. Når jeg tænker på at være her og langhungre ihjel, så sortner det for mine sjæ. Den mad, vi nu får, kan jo ikke klages på, men jeg er vis på, at inden en tid, vil direktøren stille det så, at man ikke får (mad) mere end 2 gange om dagen, ja endog kun 1 gang; thi han synes, at fangerne har det altfor godt her. Om så er, at fangerne har det for godt, som direktøren mener, så kan direktøren visselig få bytte med nogen af fangerne, jeg tror vist, at ingen af dem vil afslå et sådant tilbud, uden det skulde være så, at direktøren har det samme med kost og andet mere.

Jeg sagde, at jeg både vil og ikke vil rømme. Hvad jeg vil rømme for, har jeg omtalt på den anden side. Hvad jeg ikke vil rømme for er, at om jeg rømmer, så måske de andre stakkels fanger bliver behandlet med endnu større vilkårlighed, og det gør mig i sandhed ondt, om nogen anden skulde lide for min skyld, men det får direktøren have på sit eget ansvar, om han behandler dem værre.

Nu ja! bort, bort med dig, til Amerikas store Utah, og se hvad nordmændene bestiller der! Ej skal jeg besvære hverken nordmænd eller svenskere mere. Farvel allesammen! farvel Hr. Overvagtmester og Undervagtmester! farvel alle vogtere med kokken og spismesteren! farvel min lærer CHRISTOFFERSEN, ANDERSEN og fremfor alt min gamle gode MONSEN! farvel kære Hr. Doktor! de er den snilleste af dem allesammen. farvel Hr. Pastor! farvel Hr. Direktør! vi ses igen enten i himlen eller i helvede, hvilket sidste sted dog er gyseligt gensyn, men dog vel det sikreste møde; thi der skal alle tyranner og ugudelige småherskere mødes. Farvel allesammen!

Den 17 November 1862 indbragtes han igen efterat være greben på sit hjemsted. Jeg havde nemlig averteret også i svenske aviser om rømningen. Senere var der i alt væsen-

ligt intet at bemærke ved ham. Han syntes at være en forslagen person, havde udmærkede evner og blev i fængslet meget duelig både som snedker og væver. Hvis han lever, sidder han rimeligvis fast et eller andet sted, da han så mig ud til at ville fortsætte på tyvevejen. Det skulde være interessant at få spor på ham, ligesom man mange gange griber sig selv i at tænke over, hvad der bliver af de mange håbløse stakler, som ikke synes at høre hjemme på noget andet sted end i fængslerne. Han var født den 30te Marts 1840. Hans specialitet var at stjæle på lofte.

Den 2den rømning blev udført 2den Juli 1869 af en 3die gangs tyv, som den 7de Marts 1869 indbragtes på 2 år, efterat han tidligere havde siddet her i 3 år og 8 måneder. Han havde små evner og tungt for sig i det hele, men han var villig til det yderste og disciplinær i enhver henseende. Det var ikke muligt at lære ham noget håndværk, men til alt groft arbejde i gårdene var han flink og utrættelig. Uagtet han tidligere en gang havde rømt fra Gjøvig distriktsfængsel, havde man tillid til ham, da han var af dem, som aldrig klagede, aldrig bad om noget, men syntes altid at være tilfreds med status quo. Den nævnte dag kl 5 morgen (fangerne stod på den tid op kl. 5 morgen om sommeren) blev han sluppen ud i gården til jordarbejde i nærheden af strålerne, hvor man senere hen på dagen ikke kunde have nogen fange arbejdende på grund af luftningen. Man havde nemlig endnu ikke fået fast vagt i gårdene om dagen, medens nattevagten da blev sluppen ind på den tid fangerne stod op, dog således, at han fra altanerne skulde føre opsigt med gårdene. Kl. 5.20 ringte en fange på sin klokke og meldte, at en fange var rømt over nordre ringmur. Man satte strax efter ham, men det lykkedes ikke at indhente ham. Han var også kommen ind i et af træskurene, hvor han strax fandt, hvad han tiltrængte for at komme over den lave ringmur. Den 12 Juli samme år blev han atter indbragt efterat være pågreben i østre Totens Alminding, hvor han havde forstukket sig i skovene og ført et meget kummerligt liv.

Han var afmagret og forkommet, tog sin straf for rømningen med ro og vedblev at være den samme tålmodige, medgørlige fange som tidligere. Den 7de Oktober 1871 indbragtes han atter på 3 år og 4 måneder for 4de gangs tyveri (groft og simpelt). Denne gang opførte han sig også godt, var flittig og fordringsløs og blev endogså anvendt som fyrbøder, men den 20de Maj 1876 blev han for mord og røveri af højesteret med 4 mod 3 stemmer ilagt strafarbejde på livstid, medens de underordnede retter dømte ham fra livet. Han sidder nu i Thronhjems tugthus, hvor jeg er vis på, at han opfører sig vel. Denne fange er en af dem, jeg tænker på, når jeg opstiller den sætning, at gentaget cellestraf sløver. Mord er vist en forbrydelse, som ikke sjældnen begås af sløve mennesker. De tænke ikke over, hvad de gør, de have ingen samvittighed, over hele tilværelsen ligger der for dem et tågeslø, derfor kunne de også berøve et medmenneske livet, når de ikke på anden måde kunne komme i besiddelse af sine ønskers mål. Angældende havde røvet en 36 år gammel pige på landevejen og frataget hende 90 skilling. Da hun værgede for sig, tog han hende og kastede hende mod en stenrøs med så stor voldsomhed, at hun så livløs ud. Han tog derpå med begge hænder store stene og kastede på hende, „thi han kunde jo ikke lade hende ligge og pines natten over“.

Den 17de Juni 1873 rømte den 3die fange. Denne rømning er værre end den 2den og er en skandale for fængslet, men da det nu er 10 år siden, vil jeg fortælle om den. Den udførtes af en fange, som den 18de Marts 1872 indbragtes på 3 år og 4 måneder for 4de gangs tyveri (groft og simpelt), efterat han tidligere havde siddet her i 6 måneder. Han var doven, udelig til alt slags arbejde, rå og så forbryderisk ud. Han blev gentagende straffet for dovenskab og korrespondance med medfanger, hvoraf fremgik, at han agtede både at stjæle og røve, når han atter kom i frihed. Han begyndte derhos efter min mening at simulere sygdom, det hedte sig, at han var nervøs, og ved enkelte

lejligheder ytrede den daværende fængselslæge sit misnøje med, at jeg straffede ham. En morgen havde han i straffecellen med et stykke jern, som han på en ubegribelig måde var kommen i besiddelse af, skåret over en af pallsaderne, som vare anbragte mod ydermuren, og var krøbet bag dem. Han vilde ikke komme frem, og man kunde heller ikke tage ham med magt. Da intet andet middel stod til ens rådighed, skruede man brandslangen på en vandkran og sprøjtede på ham. Han kom også frem våd som en mus og bad vakkert for sig. Men han vedblev at være doven og nervøs, hvorfor jeg satte ham ned i varetægtscellen og påbød ham der at pille 30 pd. drev. Det gik småt, idet han kun pillede et par lod om dagen. Den 16de Juni gik jeg ned til ham og bad ham rappe sig lidt, da jeg ellers måtte tage skeen i den anden hånd. Næste morgen mellem 6 og 7 rømte han. Han udførte rømningen på følgende geniale måde: Palisadelåsen fik han skruet op. Dørspejlet*) i vurdøren udenfor skar han ud, ind i modtagelsesafdelingen trængte han ved med en spiger at dirke op låsen. Her fandt han en civil dragt, som tilhørte en nylig indkommen fange og som endnu ikke var bleven bragt op på klædesloftet. Denne dragt iførte han sig. Han fandt ligeledes blæk, pen og papir, og skrev på et afrevet stykke det ord „løslades“. Med spigeren åbnede han nu hovedindgangsdøren, gik ganske roligt ned til portneren, ringede på og fremviste sit falske løsladelsespas. Nu kommer skandalen, hvorover jeg dog håber, at glemselens mos vil voxe, da hin tids portner forlængst har forladt fængslets tjeneste og sidder i anden hæderlig virksomhed, medens den nuværende portner ikke slipper en flue ud, med mindre den har sine dokumenter i den nøjagtigste orden. Portneren studser over passet, men lukker fangen ud og går derpå op i fængslet for at høre, hvorledes sagen hænger sammen. Fangen oppebiede naturligvis ikke resul-

*) Straffecellerne ere senere ombyggede og forsynede med jernbeslåede døre og stærke skåder. Man kaster altid brønden til, når barnet er druknet.

tatet, men strøg sin vej og blev borte. Den 10de December 1873 sendte Flekkefjords politimester mig et fotografi af en arrestant, som strax blev genkendt som angældende. Han vilde imidlertid ikke vedgå sit navn, hvorfor vagtmesteren ved juletider måtte rejse derhen og genkende ham. Den 29de Januar 1874 indbragtes han atter til fængslet, men vilde fremdeles ikke være rømningsmanden. Han bad imidlertid om underklæder, og da jeg spurgte ham, om han havde haft underklæder forrige gang, svarede han: ja. Ved Flekkefjords bytings dom af 30te Januar 1874 blev han for 5te gangs groft og simpelt tyveri ilagt 7 års strafarbejde og den 14de Marts næstefter blev han beordret indsat i Akershus fæstnings strafanstalt, hvorfra han dog rømte den 30te Oktober. Men han blev atter pågreben og sidder nu vel forvaret vil jeg håbe i Throndhjems tugthus.

Den 9de August 1875 indtraf den 4de og vil jeg håbe i min tid den sidste rømning. Thi rømninger ere meget ubehagelige. Jeg glemmer aldrig den første rømning. Det var en Søndag morgen og vi indrettede det således, at en pålidelig fange, som var flink murer, murede hullet til, medens de andre fanger vare i kirken. Men hullet i celle-muren med den nedhængende hale gav det hele fængsel for mig et så svagt og upålideligt udseende, at jeg på længe ikke forvandt det indtryk. Den 4de rømningsmand var en Kristiania-tyv, som for 2den gangs brøde indbragtes den 24de Februar 1875 på 1 år og 4 måneder. Vi havde den gang meget at bestille i fængslet og navnlig vare malerne optagne. Træskuret i gården skulde males, og for at spare malerne satte overvagtmasteren (jeg var i udlandet) angældende ned til dette arbejde ud på eftermiddagen. Da maskinmesteren kl. 5¹/₂, skulde tage ham ind, var han rømt. Han havde brækket op døren til det ulyksalige træskur og fundet en liden stige, hvormed han hjalp sig over nordre ringmur. Overvagtmasteren, som naturligtvis strax fik melding om det passerede, gjorde imidlertid sit fejltrin godt igen. Han sprang ind på mit kontor, slog op protokollen, hvor

han vidste jeg havde mine nøjagtige notitser om fangerne, og læste der, at forældrene boede i Lakkegaden 54. Did begav han sig nu med hurtige skridt. I begyndelsen vilde moderen ikke vide nogen besked om sønnen, men da overvagtimesteren ikke gav sig hermed, rykkede hun endelig ud med, at hun netop havde fået bud fra ham, og at han befandt sig i nærheden, hvor han forgæves havde søgt efter sin kæreste. Overvagtimesteren ilte nu derhen, greb angældende og indsatte ham kl. 7¹/₂, i fængslet igjen. Fangen havde antagelig været borte i 1¹/₂ time. Grunden til rømningen var sørgrelse over, at man ikke vilde lade ham tale med sin kæreste, idet man havde grund til at tro, at det kun var et løst forhold mellem dem.

Jeg har overskrevet nærværende afhandling „cellesystemet“, medens den væsenlig kun meddeler detaljer fra mit eget cellefængsel. Jeg forandrer imidlertid ikke overskriften, thi meningen med disse linier er væsenlig den, at kaste et lys over systemet i det hele. Jeg tror på dette system og mener, at det har en fremtid for sig, derfor vil jeg også så gerne henlede opmærksomheden derpå. Dets kostbarhed er jo en ubehagelighed, men jeg tænker altid på de smukke ord, som en dansk fængselspræst en gang fremkom med: man må ikke glemme, at det er de syge børn i familien, som koste mest. Og jeg har endnu den anskuelse, at et cellefængsel for at være, hvad det bør være, tiltrænger en liden fællesanstalt ved siden af sig til optagelse af de fanger, som ikke tåle ensomheden, men en sådan tilbygning vilde jo gøre cellefængslet endnu kostbarere, og derfor peger jeg kun hen derpå. Jeg tror, at cellefængslet grundigere kan omvende en fange end fællesfængslet. Den bedste oplysning giver man derfor ved at fortælle om de virkelig forbedrede fanger. Emnet er meget lokkende, men vidtløftigt. SKIP fortalte i dette øjeblik om en voldsmænd, som for nogen tid siden havde siddet her i fængslet, og som i sin hjembygd *Odal*, hvor SKIP nylig har været, blev udpeget som et ganske mærkelig omvendt og nu fredeligt menneske.

Er min påstand rigtig, at cellen formår mere end selv det mest kontrolerede fællesskab mellem fangerne, så bør en stor tilbagefaldsprocent som vor nuværende ikke virke afskrækkende. Jeg mener, at den mangedobbelt opvejes af de gode resultater, som man har, idet jeg ikke noksom kan udhæve, at der gives mange gode fanger med godt sind, hvem det gælder at bevare for videre fordærvelse og at føre hen på de rette veje. Men cellefængslet tiltrækker i mange henseender, hvilket jo er anerkendt, dygtigere betjening og personale end fællesfængslet, og det er ikke let at opdrive. Vor førstelærer SÆP, som nu er udnævnt til sognepræst og snart skal forlade os, har været en sådan ægte fængselsmand, som særlig har egnet sig for cellefængslet. Han har haft stor kærlighed til sin gerning og har været elsket og agtet af fangerne i en sjælden høj grad. Han har forstået, at det i et cellefængsel gælder at lære fangerne tilbunds at kende og at individualisere. For at komme til denne kundskab har han ikke skyet nogen møje og anvendt langt mere tid på sin gerning end der kunde forlanges af ham. Så længe fængslet står, vil han blive erindret indenfor disse mure.

Da Tidsskriftets redaktion i nærværende årgang har indtaget fængslets dagsorden, som senere har undergået en del forandringer, og fangernes klasseinddeling, som fra 1ste Maj dette år også er bleven forandret, indtages her den nuværende dagsorden og den nye klasseinddeling.

Dagsorden.

Fangerne stå op om morgenen kl. 5½. hvorpå de ordne og sammenrulle sine hængeskøjer.

Kl. 5½ til 6 rengøre fangerne sine celler, vaske hænder og ansigt og kæmme sit hår.

Kl. 6 begynde fangerne sit arbejde i cellerne.

Kl. 6½ komme samtlige betjente undtagen overvagtmasteren, værkmesteren og maskinmesteren Vagtmasteren går hjem, efterat have ligget i fængslet om natten.

Kl. 6½ gives fangerne frokost, hvorpå betjentene, med undtagelse af værksassistenten, sygevogteren, budet og en af køkkenbetjentene gå hjem til frokost.

Kl. 7 komme vagtmesteren, værksmesteren og maskinmesteren.

Kl. 7½ komme de betjente, som have været hjemme til frokost. Værksassistenten, sygevogteren, budet og køkkenbetjentene gå hjem og møde atter frem kl. 8.

Kl. 7¼ (om vinteren, når det bliver tilstrækkelig lyst) bringes de første partier af fangerne til bevægelse i fri luft. Omskiftning sker hver halve time, indtil samtlige fanger have været ude.

Kl. 7¼ tilse afdelingsbetjentene fangerne i deres celler, hver i sin bevogtning, og afgive rapport til overvagtmasteren kl. 9. I løbet af dagen visiteres cellerne grundigt, navnlig ydermuren, vinduet og døren.

Kl. 8 kommer overvagtmasteren. Vagtmesteren går hjem til frokost og vender tilbage kl. 8½.

Kl. 8 (om vinteren, når det bliver tilstrækkelig lyst) begynder skolen og vedvarer i 8 timer (i den mørkeste årstid kun i 2 timer).

Kl. 9 afgiver overvagtmasteren sin og vagtmesterens rapport til direktøren.

Kl. 9—11 er der adgang til at samtale med fangerne for dem, som dertil have erholdt direktørens tilladelse.

Kl. 12 uddeles middagsmaden til fangerne, hvorefter vagtmesteren og betjentene gå hjem til middag.

Kl. 12—1 er der med direktørens tilladelse adgang for fremmede til at besøge fængslet.

Kl. 12—1½ er fangernes hvile- og løsetid.

Kl. 12—1 bevogtes fængslet af overvagtmasteren, værksmesteren, maskinmesteren og kokken. Når lejlighed dertil gives, forretter budet tjeneste som portner, medens denne spiser middag.

Kl. 1 komme vagtmesteren og budet. Overvagtmasteren og kokken gå hjem.

Kl. 1—1½ bevogtes fængslet af vagtmesteren, værksmesteren, maskinmesteren og budet.

Kl. 1—1½ udtages fangernes suppekoppe og bringes til hejsemaskinen.

Kl. 1½ komme betjentene, hvorefter værksmesteren, maskinmesteren og budet gå hjem til middag. Fangernes luftning fortsættes.

Kl. 2½ kommer kokken.

Kl. 3 komme overvagtmasteren, værksmesteren, maskinmesteren og budet.

Kl. 3—4 er vagtmesteren fri.

Kl. 6 gives fangerne aftenmad.

Kl. 5½ gå de 3 betjente, der skulle forrette nattevagt i fængslet, hjem og fremmøde igen kl. 6½.

Kl. 5½—6½ visiteres fængslets kjeldere af vedkommende vagtmester.

Kl. 6½ begynde fangerne at arbejde efter aftensmåltidet. Arbejdet ophører kl. 7½. Alle hverdage før en helligdag ophøres dog med arbejdet kl. 5.

Kl. 6 dobbeltlåses celledørene af afdelingsbetjentene.

Kl. 6½ sættes nattevagten, og de øvrige betjente forlade fængslet, efterat have afgivet rapport og nøgler til overvagtmasteren. Hovedindgangen aflåses.

Kl. 7½—8½ bringer vedkommende vagtmester de af fængslets nøgler, som om dagen bero hos portneren, tilbage til fængslet, hvor de indlåses i nøglekassen. Nattevagten inspiceres.

Kl. 8½ møder 1ste nattevægter og tager post i centralhallen, medens nattevagten går omkring til fangerne.

Kl. 8½ i tidsrummet fra 1ste Maj til 31te August og 8½ i tidsrummet fra 1ste September til 30te April gives fangerne signal til køjning. De betjente, der have nattevagt, gå derpå om til fangerne oplukke lugerne, forvise sig, om fangerne have lagt sig, og slukke gasen i cellerne. 2den vagt går tilsengs. Derefter går den, der har tredie vagt, en runde omkring fængselsbygningerne (om vinteren blandt andet for at efterse, om gasen overalt er slukket). 1ste vagt begiver sig til vagtstuen for at hente våbnene, medens 3die vagt er tilstede i centralhallen til kl. 9.

Kl. 9 møder 2den nattevægter og går tilsengs i det ham anviste rum. 1ste vagt møder frem i centralhallen. 3die vagt går tilsengs.

Mellem 9—10 indfinder vedkommende vagtmester sig, forhører sig, om alt er i orden og går tilsengs.

Kl. 12 midnat afløses 1ste vagt af 2den vagt.

Kl. 1½ nat afløses 1ste nattevægter af 2den nattevægter.

Kl. 3 nat afløses 2den vagt af 3die vagt.

Kl. 5½ morgen stå 1ste og 2den vagt op og begive sig ind i fængslet, hvor de tage post hver på sit galleri. Vagten på 2det galleri tilkalder kl. 6 betjentene ved at ringe med tårnklokken. Signalet gentages 20 minutter efter. 2den nattevægter går ind kl. 6½.

Kl. 5½ (i den mørke årstid) tændes gas i cellerne ved nattevagten.

Søn- og helligdage.

Fangerne stå op kl. 6½ morgen og gives frokost kl. 7.

Betjentene fremmøde kl. 7 morgen og gå hjem kl. 6 aften.

Den tjenstgørende vagtmester fremmøder kl. 9 formiddag.

Om formiddagen holdes gudstjeneste.

Der indrømmes fangerne så megen bevægelse i fri luft, som omstændighederne tillade.

Kl. 4 gå de 3 betjente, der skulle forrette nattevagt i fængslet, hjem og fremmøde igen kl. 5½.

Om helligdagene kunne så mange betjente permitteres, som direktøren tror at kunne undvære fra tjenesten.

Fangernes klasseinddeling.

Fangerne inddeles i 5 klasser.

Oprykning i en højere klasse finder ikke sted, med mindre fangen i enhver henseende opfører sig vel og er flittig.

Første klasse.

1. Korteste ophold ordenligvis 2 måneder. For fanger, som tidligere have hensiddet i fængslet, 4 måneder.
2. Fangen undervises, men ikke udenfor cellen.
3. Fangen tilstedes ikke bøger fra bogsamlingen, men kan få tavle.
4. Fangen kan skrive og modtage 1 brev.
5. Straffes fangen for en i fængslet begået forscelse, forlænges opholdet i klassen med 1 måned.

Anden klasse.

1. Korteste ophold ordenligvis 4 måneder.
2. Fangen kan undervises på skole
3. Fangen kan tilstedes 1 bog fra bogsamlingen hver 2den uge.
4. Fangen kan skrive og modtage 1 brev hver 2den måned og ligeledes modtage bøger hver 2den måned.
5. Fangen kan tilstedes billeder af familien og med direktørens nærmere tilladelse visse nyttige og gavnlige genstande udenfor de reglementerede.
6. Straffes fangen, ned sættes han i 1ste klasse og kan ikke rykke op i 2den klasse før 1 måned efter straffens afsoning.

Tredie klasse.

1. Korteste ophold ordenligvis 8 måneder.
2. Fangen kan undervises på sangskole og gives salmodikon om helligdagene.
3. Fangen kan tilstedes 2 bøger fra bogsamlingen hver 2den uge
4. Fangen kan erholde skrivebog om helligdagene.
5. Fangen kan anvendes til indvendigt arbejde udenfor cellen.
6. Fangen gives smør for smult.

7. Fangen kan daglig tilstedes 1,5 cm. tobak.
8. Fangen kan skrive og modtage 1 brev hver 6te uge og modtage besøg hver 2den måned.
9. Straffes fangen, ned sættes han i en lavere klasse. Ved god opførsel kan han efter 1 måneds ophold i 1ste og 2 måneders i 2den klasse atter gøre sig fortjent til at rykke op i 3die klasse.

Fjerde klasse.

1. Korteste ophold ordenligvis 1 år.
2. Fangen kan gives salmodikon også om hverdagene.
3. Fangen kan ved forefaldende lejlighed anvendes til arbejde i fri luft på gårdspladsene indenfor ringmuren.
4. Fangen kan daglig tilstedes 3 cm. tobak.
5. Fangen kan skrive og modtage 1 brev hver 6te uge og lige så ofte modtage besøg.
6. Straffes fangen, ned sættes han i lavere klasse. Ved god opførsel kan han efter 1 måneds ophold i 1ste, 2 måneders ophold i 2den og 3 måneders ophold i 3die klasse atter gøre sig fortjent til at rykke op i 4de klasse.

Femte klasse.

1. Fangen kan tilstedes skrivebog også om hverdagene.
2. Fangen kan skrive og modtage 1 brev hver måned og ligeså ofte modtage besøg.
3. Fangen tilstedes at bære skæg.
4. Fangen gives 20 gram ost til frokost.
5. Straffes fangen, ned sættes han i lavere klasse. Ved god opførsel kan han efter 1 måneds ophold i 1ste, 2 måneders ophold i 2den, 3 måneders ophold i 3die og 4 måneders ophold i 4de klasse atter gøre sig fortjent til at rykke op i 5te klasse.

Ligeledes aftrykker jeg de nylig udfærdigede instruxer for vore 3 lærere, da også de kaste noget lys over arbejdet i cellefængslet.

Instrux

for Bods fængslets førstelærer.

(Udfærdiget af justitsdepartementet den 18de April 1883).

§ 1.

Førstelæreren har som sin nærmeste foresatte straffanstaltens præst, men er forøvrigt bestyreren underordnet i alt, der vedkommer

hans tjeneste ved strafanstalten. Forsåvidt han tillige er klokker, står han med hensyn til sine forretninger som sådan under de gejstlige autoriteter.

§ 2.

Han har at gøre sig bekendt med og nøje at iagttage alle såvel for undervisningen som for strafanstaltens disciplin og orden og for fangebehandlingen gældende eller af hans foresatte givne bestemmelser.

§ 3.

Førstelærerens gerning.

- a. Han har at undervise indtil 12 timer ugenlig på skolen i religion og modersmål, samt om forlanges også i andre fag, — alt efter præstens nærmere bestemmelse. —
- b. Han bringer hver fange ved indkomsten de bestemte cellebøger og giver ham fornøden besked om deres brug og behandling. Han henter bøgerne hos hver fange dagen før løsladelsen, lader dem gennemse af bogrevisoren og afgiver i tilfælde af deres beskadigelse strax melding herom til bestyreren.
- c. Han har at prøve hver indkommende og udgående fange i kristendomskundskab, læsning og skrivning. Udfaldet af examinationen meddeles bestyreren.
- d. Han har at føre særskilt tilsyn med fangerne i nordre fløj, hjælpe dem med at skrive deres breve og ansøgninger, hver Mandag gennemse deres skrivebøger og uddele til dem bøger af bogsamlingen.
- e. Han skal være tilstede i det ugenlige fællesmøde af fængslets funktionærer.
- f. Han fører tilsyn med, at fangerne behandler sine bøger ordentlig. Specielt har han ved klasseopflytningen, hos de fanger, der skal op i 3die, 4de og 5te klasse, at hente cellebøgerne og bringe dem til revisoren til gennemsyn. I tilfælde af beskadigelse eller makulering meddeles dette på det ugenlige fællesmøde.
- g. Han prædiker for præsten 1 gang hver måned, 2 gange i de måneder, i hvilke der falde store højtider. I tilfælde af præstens kortvarige forfald overtager han såvidt muligt dennes gerning.
- h. Han fører præstens hovedbog over fangerne, i hvilken der skal være en rubrik om fangens forhold på skolen, hvori førstelærer kan indføre sine bemærkninger. Han udekriver den ugenlige klasseliste og markeliste (forsåvidt denne er i brug) og fører de to i den anledning anskaffede protokoller. — Han fører en fortegnelse over de fanger, der er på skolen, og hvilke timer der

tildeles dem, samt udfærdiger ugenlig en skoleseddel over af- og tilgang på skolen. Det er førstelærer, der med samtykke af præsten og bestyreren fordeler fangerne på de forskellige skolepartier. Han har at bistå præsten med bogudlånet og med at holde katalogen i orden.

- i. Hvad tid han ellers måtte få tilovers, anvendes efter bedste skøn til fangebesøg.

§ 4.

Han fører en dagbog, hvori angives såvidt muligt, hvad tid der daglig er anvendt i fængslets tjeneste, og hvortil den er benyttet. Denne dagbog skal såvelsom de øvrige bøger, førstelærer har at føre, nårsomhelst på forlangende fremlægges for bestyrer og præst samt for strafanstaltens overordnede.

§ 5.

Læreren må ikke under nogen omstændighed befatte sig med sjælesørgergerningen uden efter specielt samråd med præsten, eller affordre nogen fange skriftemål eller tilståelse, og ej heller modtage skriftemål, der skulle hemmeligholdes for præsten.

§ 6.

Gør en fange sig under undervisningen eller isvrigt ligeover for læreren skyldig i nogen uorden, trods, dovenskab eller deslige, skal læreren foruden at underrette præsten derom anmelde sagen for bestyreren, for hvem han også har at anmelde de disciplinære forseelser, som måtte komme til hans kundskab.

§ 7.

For hvert år har førstelæreren inden den derfor bestemte tid og efter de regler, som er eller måtte blive bestemte, til præsten at afgive beretning om sin og sine medlæreres virksomhed.

§ 8.

Vil læreren overtage fast lønnet bierhverv, skal han forud anmelde dette for bestyrer og præst. Finde disse, at hvervet ikke hensigtsmæssigen lader sig forene med lærerstillingen, må læreren ikke overtage det, med mindre han dertil erholdt samtykke af justitsdepartementet, hvis afgørelse af spørgsmålet på lærerens forlangende bliver at indhente.

§ 9.

Hans ferier ved de store højtider falde sammen med de for almuskolen gældende. Udstrækningen af sommerferierne, der dog ikke må være mindre end 3 uger, bestemmes af bestyreren efter indstilling derom af præsten. Rejser han bort i ferietiden, besørger hans uoprettelige forretninger af anden- eller tredielærer, hvem han under samme omstændigheder yder lignende bistand. —

Instrux

for andenlæreren og tredielæreren ved Bodsfængslet.

(Udfærdiget af justitsdepartementet den 18de April 1883).

§ 1.

De har som sine nærmeste foresatte anstaltens førstelærer og præst, men er forøvrigt bestyreren underordnede i alt, hvad der vedkommer deres tjeneste ved strafanstalten. I sin stilling som organist og klokker står de under de gejstlige autoriteter. —

§ 2.

De har at gøre sig bekendte med og nøje at iagttage alle såvel for undervisningen som for strafanstaltens disciplin og orden og for fangebehandlingen gældende eller af deres foresatte givne bestemmelser.

§ 3.

De har hver at undervise 4 timer daglig, 3 timer på cellerne, 1 time på skolen. Så længe kun et skoleværelse haves, undervises 3½ time på cellerne. I den tid af året, da skoletimen kl. 8—9 må indstilles på grund af mørke, anvendes også den til celleundervisning. De har efter præstens nærmere bestemmelse at undervise i religion, læsning, regning og skrivning; i tilfælde også i andre fag.

§ 4.

Andenlæreren har at føre det nærmere tilsyn med fangerne i søndre fløj, tredielæreren med fangerne i østre fløj. De har i så henseende at hjælpe fangerne med at skrive deres breve og ansøgninger, hver Mandag at gennemse deres skrivelser og til de bestemte tider at uddele bøger til dem af bogsamlingen. —

§ 5.

De skal være tilstede ved det ugentlige fællesmøde af fængslets funktionærer.

§ 6.

De fører tilsyn med, at de dem underlagte fanger behandler sine bøger ordenlig. Specielt har de ved fangernes overflyttelse i 2den klasse at hente cellebøgerne til gennemsyn og i tilfælde af beskadigelse at afgive melding på det ugentlige fællesmøde.

§ 7.

Andenlærer forretter som klokker, tredielærer er organist og sanglærer; han holder sangskole 1 time ugentlig. Forsåvidt nogen af disse lærere dertil er istand, skal de i fornødne tilfælde fungere

som tolk for lappiske og kvænske fanger, som måtte være i anstalten.

§ 8.

De fører en dagbog, hvori deres cellebesøg og den dertil anvendte tid anføres. Denne forevises ugenlig førstelæreren, der i tilfælde af forsømmelse afgiver meddelelse til præsten.

§ 9.

Lærerne må ikke under nogen omstændighed befattede sig med sjælesørgergerningen uden efter specielt samråd med præsten eller affordre nogen fange skriftemål eller tilståelse, og ej heller modtage skriftemål, der skulle hemmeligholdes for præsten. Komme skriftemålshemmeligheder på grund af deres stilling til deres kundskab (jfr. § 7 sidste passus) er de forpligtet til ligeover for alle vedkommende i lighed med præsten at bevare sådanne i fuldstændig tavshed.

§ 10.

Gør en fange sig under undervisningen eller isøvrigt ligeover for læreren skyldig i nogen uorden, trods, dovenskab eller deslige, skal læreren foruden at underrette præsten derom anmelde sagen for bestyreren, for hvem han også har at anmelde de disciplinære forseelser, der måtte komme til hans kundskab.

§ 11.

Vil lærerne overtage fast lønnet bierhverv, skal de forud anmelde dette for bestyrer og præst. Finder disse, at hvervet ikke hensigtsmæssigen lader sig forene med lærerstillingen, må læreren ikke overtage det, medmindre han dertil erholdt samtykke af justitsdepartementet, hvis afgørelse af spørgsmålet på lærerens forlangende bliver at indhente.

§ 12

Deres ferier ved de store højtider falder sammen med de for almuskolen gældende. — Udstrækningen af sommerferierne, der dog ikke må være mindre end 8 uger, bestemmes af bestyreren efter indstilling derom af præsten. Dog har de ikke sommerferier samtidig, da en af dem altid må være ved strafanstalten til besærgelse af de lærerne tilliggende uopsættelige forretninger. —

R. PETERSEN,
Fængselsdirektør.